

Kansa-koulu-hanke 8/2015-12/2017

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen osion toteutusraportti 8/2016-12/2017

Kansa-koulu-hankkeen tarkoituksena oli tukea kansallisten luokitusten ja asiakirjarakenteiden toimeenpanoa sosiaali- ja terveydenhuollon tuotanto-organisaatioiden asiakastietojärjestelmissä asiakasasiakirjalain vaatimusten mukaisesti, kehittää henkilöstön osaamista ja valmiuksia tuottaa dokumentteja sekä sosiaalialan organisaatioiden valmiuksia liittyä Kanta-arkistoon. Hanke oli valtakunnallinen ja toteuttamisvastuu jakautui valtakunnallisesti eri sosiaalialan osaamiskeskukseen. Hankkeen valtakunnallisesta koordinaatiosta on vastannut Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom. Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan alueella hankkeen toteuttamisesta on vastannut Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Lapin toimintayksikkö ja hanketehtäviin 1.8.2016 – 31.12.2017 palkattiin YTM, sosiaalityöntekijä Nina Peronius. Hankkeen kustannukset olivat 92 660 €.

Hankkeen ensimmäisenä tavoitekokonaisuutena oli toiminta- ja tietomäärityksien kehittäminen. Sen osalta tavoitteena oli, että sosiaalipalveluja tuottavissa organisaatioissa on valmius tuottaa asiakasasiakirjalain mukaisia asiakirjoja, palveluprosessit on kuvattu kansallisesti yhtenäisellä tavalla ja organisaatioissa on valmius kehittää sosiaalihuollon tiedonhallintaa. Tavoitteen saavuttamiseksi hankekokonaisuudessa pilotoitiin uusien rakenteiden mukaisia asiakasasiakirjoja ja testattiin sosiaalihuollossa käytettävien asiakastietojärjestelmien mukautumista uusiin vaatimuksiin 7 eri pilottiorganisaatiossa. Posken alueella Kansa-koulu-hanke valitsi pilottiorganisaatioksi Oulunkaaren kuntayhtymän. Koska Posken aluekoordinaattori aloitti työnsä vasta syksyllä 2016, oli pilotti jo käynnistynyt ja organisoitunut. Aluekoordinaattorin panos pilotin etenemiseen oli ensi sijassa pilottitoimijoiden osallistuminen vaiheen 1 kirjaamisvalmennukseen sekä muu etänä annettu tuki sekä osallistuminen pilottien sekä järjestelmätoimittajien tapaamisiin mahdollisuuksien mukaan¹.

Muiden alueiden osalta tavoitetta kohti siirtyminen vaati aktiivista tiedotusta asiakasasiakirjalaista, koska Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kunnissa laki ja siihen liittyvät sosiaalihuollon tiedonhallinnan muutokset olivat pitkälti tuntemattomia vielä syksyllä 2016. Erilaisia tietoiskuja hankkeesta, asiakasasiakirjalaista sekä sosiaalihuollon Kanta-siirtymän perusteista pidettiin kaikkiaan 29 kertaa, joissa kuulijoita on ollut yhteensä 429. Kuulijat olivat pääosin kuntien ja kuntayhtymien, mutta myös oppilaitosten, yksityisten sekä valtion organien

¹ Oulunkaaren pilotin loppuraportti löytyy Kansa-koulu-hankkeen sivuilta www.socom.fi ja suoraan tästä linkistä http://www.socom.fi/kansa-koulu/toiminta_ ja_tietomaaritysten_toimeenpano/pilotit/

ammattilaisia. Erityisesti pyrittiin tavoittamaan maakuntauudistusta tekevät toimijat sekä kärkihankkeet sekä Lapissa että Pohjois-Pohjanmaalla, jotta uudistusta suunniteltaessa olisi tieto myös sosiaalihuollon muutoksesta. Tietoa on myös välitetty Kansa-koulu-hankkeen omilla nettisivuilla Sosiaalikallega-sivustolla² sekä sähköpostitiedotteilla. Tiedotusta on jaettu myös Kansa-koulun aluekierroksilla 2/2016 sekä 5/2017.

Vuoden 2017 aikana käynnistyi Lapin ja Länsi-Pohjan sairaanhoitopiireissä hankkeen yhteistyö keskussairaaloiden ylläpitämien terveydenhuollon pääkäyttäjryhmien kanssa, jotka ovat jatkaneet terveydenhuollon Kanta-siirtymän osalta yhteistyötä virallisen siirtymisprojektin päätyttyä. Molemmilla alueilla näihin tapaamisiin mukaan kutsuttiin myös sosiaalihuollon pääkäyttäjät ja hanke on vastannut näissä tilaisuuksissa sosiaalihuollon Kanta-siirtymän kuulumisen tiedottamisesta. Pohjois-Pohjanmaan alueella ei saman tyyppinen toiminta ehtinyt hankeaikana käynnistyä. Lisäksi koordinaattori on osallistunut Lapin sairaanhoitopiirien yhteiseen Tietosuoja-ryhmään, jossa on myös käsitelty sosiaalihuollon Kanta-siirtymää.

Tietoa muutoksesta on levitetty ja yhteistyötä edistetty myös osallistamalla ja tukemalla Pohjois-Suomen Kanta-palveluiden sosiaalihuollon ryhmän toimintaa, jota koordinoi THL:n Pohjois-Suomen erityisasiantuntija Tellervo Alanära ja hänen seuraajansa Mikko Keränen. Aluekoordinaattori on toiminut sihteerinä työryhmässä ja osallistunut kahden Kanta-työpajan järjestelyihin ja toteuttamiseen 6/2016 sekä 5/2017 (70 osallistujaa). Pohjois-Suomen Yhteistoiminta-alueella on kokoontunut ICT-koordinaatioryhmä, johon Kansa-koulun Posken aluekoordinaattori on valittu pysyväksi asiantuntijajäseneksi. Hankkeen loppuaikana tiedotusta ja verkostoitumista on laajennettu vahvemmin ICT-toimijoihin.

Kansa-koulu-hankkeen toinen päätavoite koski kirjaamisvalmentajien valmennusta sosiaalipalveluja tuottavan henkilöstön perehdyttämiseksi määrämuotoiseen kirjaamiseen. Posken alueella on pidetty hankeaikana 7 nelipäiväistä kirjaamisvalmentajavalmennuskokonaisuutta, joiden 24 koulutuspäivään osallistunut keskimäärin 23,3 henkilöä/kerta. Vaiheessa 1 (syksy 2016) kirjaamisvalmentajavalmennukset järjestettiin Rovaniemellä ja Oulussa ja ne oli suunnattu aikuis- ja lastensuojelun sosiaalityön ammattilaisille. Vaiheessa 2 valmennukseen lisättiin rajapinta-materiaalia, koska kohderyhmänä oli mm. koti- ja asumispalveluissa toimivat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset. Vaiheessa 2 Posken alueella järjestettiin viisi ryhmää: Rovaniemi 2, Kemi, Etäryhmä, Oulu 2 ja Ylivieska³. Pääsääntöisesti kirjaamisvalmennuksiin saatiin sovittua ilmaiset koulutustilat. Vain Oulu 1 kokonaisuudessaan sekä Ylivieskan ja Rovaniemi 2 -ryhmien neljännet päivät pidettiin maksullisissa tiloissa.

Vuoden 2017 lopussa Lapin kunnista 85 %:ssa on vähintään yksi kirjaamisvalmentaja (17/20 kunnasta, Simo on tässä laskettu Oulunkaareen). Lisäksi kirjaamisvalmentajia oli valmistunut

² www.sosiaalikallega.fi ja sieltä päättyneet hankkeet/Kansa-koulu

³ Tutustu tarkemmin kirjaamisvalmentajiksi valmennettujen määriin eri vaiheissa liitteessä 1 ja 2.

Kolpeneen kuntayhtymään, Lapin yliopistoon ja Lapin Ammattioppilaitokseen sekä yritys- tai yhdistysmuotoisille palveluntuottajille. Pohjois-Pohjanmaalla kirjaamisvalmentajia oli 16/18 kunnasta tai kuntayhtymästä eli kattavuus on lähes 90 %. Näiden lisäksi valmentajia valmistui Lapin yliopistoon, Oulun Ammattikorkeakouluun sekä Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin palvelukseen sekä yritys ja yhdistysmuotoisille palveluntuottajille. Kaikkiaan kirjaamisvalmennuksen suoritti Posken alueella 180 henkilöä, joista 5 toimii kirjaamisvalmentajana Posken alueen ulkopuolella.

Paikkakunta	Valmistuneet kirjaamisvalmentajat taustaorganisaatioittain				Muut osallistujat	Yleisarvosana (1-5)
	Julkiset	Yksityiset	Koulutusorg	Yht.		
Oulu 1	32	2	1	35	2	4,31
Rovaniemi 1	18	0	1	19	6	3,9
Oulu 2	26	8	3	37	8	4,25
Rovaniemi 2	18	5	2	25	1	4,47
Kemi	10	2	0	12	0	4,5
Ylivieska	24	6	0	30	8	4,09
Etäryhmä	25	0	0	25	8	4,31

Taulukko 1: Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen alueella toteutetut kirjaamisvalmentajavalmennukset, osallistujat taustaorganisaatioittain, muut osallistujat sekä yleisarvosana. Lähde: Kansa-koulu-hanke, valtakunnallinen tilasto.

Kaikkien Posken alueen kirjaamisvalmentajavalmennusten arviointien keskiarvo on 4,32, kun valtakunnallinen keskiarvo on 3,95. Ainoa alle 4 arviointi Posken alueen ryhmistä tuli Rovaniemi 1 ryhmästä, jolla ensimmäinen päivä tuli etänä Oulusta ja 2-3 päivinä tilana oli iso luentosali, joka sai osakseen paljon arvostelua.

Posken alueella otettiin heti syksyllä 2016 käyttöön mahdollisuus etäosallistumiseen Skype-yhteydellä ja se toteutettiin ensimmäisellä valmennuskerralla siten, että opettajat olivat Oulussa, kun samana päivänä käynnistyi kirjaamisvalmennus myös Rovaniemellä. Loput kolme kirjaamisvalmennuskertaa olivat erikseen, mutta päiviin 2 ja 3 oli molemmilla paikkakunnilla mahdollisuus osallistua etäyhteydellä, jota hyödynsi kaikkiaan 13 eri kirjaamisvalmentajaa.

Hyvien kokemusten perusteella kevään 2017 valmennussarjaan päätettiin muokata erillinen Etäryhmä, johon sai osallistua, mikäli varsinaiseen valmennuspaikkaan olisi tullut yli 3 matkatuntia/päivä. Osallistujia oli kaikkiaan 25 kahdesta Pohjois-Pohjanmaan itäisestä kunnasta

sekä 8 Lapin kunnasta ja lisäksi osittain seuraamassa oli kaksi henkilöä Jyväskylän ammattikorkeakoulusta ja muutamiin päiviin osallistui Kemian tai Rovaniemen ryhmien poissaolojen korvaajia. Valmennukseen laadittiin modifioitu opetussuunnitelma ja valmennus tiivistettiin kolmeen 1,5 tunnin sessioon/valmennuspäivä. Etäosallistujilta vaadittiin, että osallistujilla oli perusosaaminen etäyhteydellä osallistumisesta hallussa. Tueksi tarjottiin mahdollisuus etäyhteyden käytön harjoitteluun ennen valmennuspäiviä. Osallistujat olivat hyvin motivoituneita, yhteydet toimivat lähes täydellisesti ja arviointi oli hyvä: kokonaisarvosana oli 4,09. Etäryhmän toteuttamiseksi hyödynnettiin muutamia uusia menetelmiä: osallistujat oli esimerkiksi kuvattu karttapohjalla, jolloin kaikki näkivät, mistä päin osallistujat ovat. Samoin karttapohja ohjasi kommenttikierrosten osalta ja tuki ryhmätöiden toteuttamisessa.

Kaikkiaan kirjaamisvalmentajia Posken alueella toimii vuoden 2017 lopussa 175 henkilöä, joista Pohjois-Pohjanmaalla 99 ja Lapin alueella 76. Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan kirjaamisvalmentajaverkostoja on tuettu sähköpostitiedotuksin, mutta myös etäyhteyksin toteutetuilla 17 tapaamisella, joista molemmille alueille yhteisiä on ollut neljä, Pohjois-Pohjanmaan omia 8 ja Lapin omia 5. Sen lisäksi on pidetty verkostopäivä sekä Rovaniemellä että Oulussa. Kaikkiaan verkostotapaamisiin on osallistuttu 277 eri kertaa, eli keskimäärin mukana on ollut 14,5 osallistujaa/kerta. Verkostotapaamisissa on käyty läpi ajankohtaiset asiat valtakunnallisesti ja alueellisesti, mutta myös kerrottu valmennussuunnitelmista, jaettu kokemuksia ja saatu tukea⁴. THL pyysi maakunnittain asiakastyötä tekeviä kirjaamisvalmentajista jäseniä pääsääntöisesti etänä toimivaan Asiantuntijaryhmään⁵. Pohjois-Pohjanmaalta jäsen löytyi kaikkien seitsemän palvelutehtävän osalta, Lapista kolmeen palvelutehtävään alueeseen. Ryhmää täydennetään vuoden 2018 aikana THL:n aikataulujen mukaisesti.

Verkostopäivissä myös kiteytyi se, mikä on kirjaamisvalmentajien valmennustehtävän ydin: viiden kärki. Heidän tulee viedä tietoa omien organisaatioidensa toimijoille siitä että (1) muutos on tulossa, kaikki sosiaalihuollon asiakasasiakirjat ja järjestelmät muuttuvat. Lisäksi heidän tehtävänä on nostaa kehittämisen painopisteeksi se, että (2) kirjaamisen tulee olla ajantasaista ja (3) asiakasasiakirjaan tulee kirjata juuri käsiteltävän palvelun ja asian kannalta riittävä ja tarpeellinen tieto (4) aina asiakkaan tieteen ja mielellään yhdessä asiakkaan kanssa ja asiakkaan luottamusta palveluun ylläpidetään (5) ajantasaisin tietoturva- ja tietosuojakäytäntein.

Kirjaamisvalmentajat ovat järjestäneet kaikkiaan 58 (P-P 28, Lappi 30) pääosin ½ - 1 päivän kirjaamisvalmennusjaksoa omissa organisaatioissaan ja niiden kautta Posken alueella on määrämuotoisesta kirjaamisesta ja Kanta-siirtymästä kuullut 1459 ammattilaista (P-P 1019, Lappi 440)⁶. Lapin kunnista organisaatiotason kirjaamisvalmennuksia on raportoitu pidetyiksi hieman

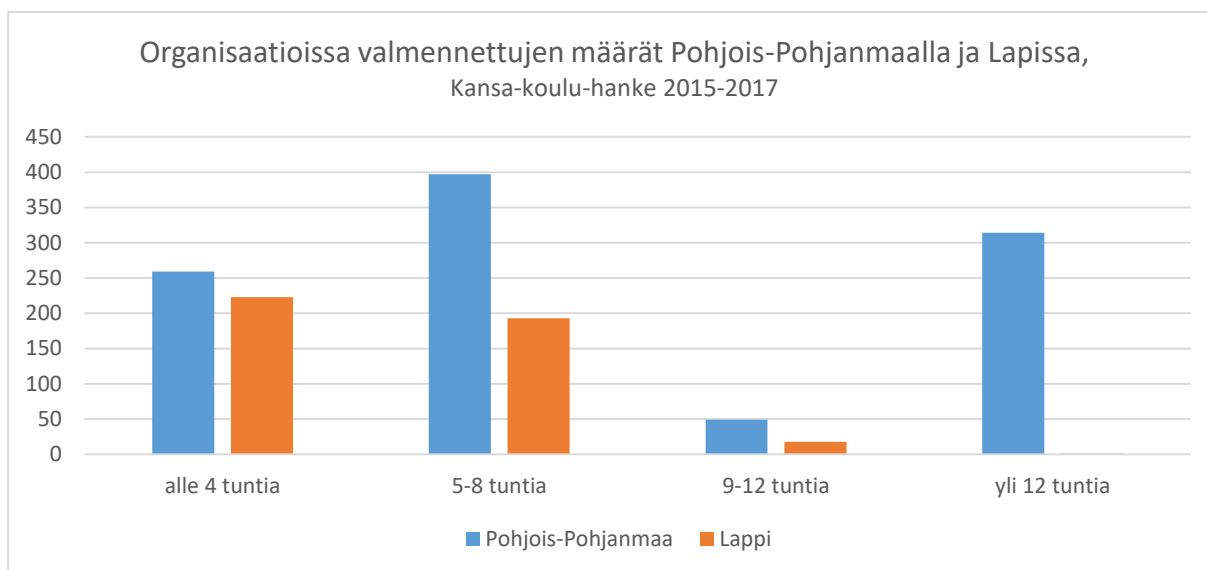
⁴ Valmentajaverkostotapaamisten lyhyet muistiot on luettavissa www.sosiaalikallega.fi: Päätyneet hankkeet/Kansa-koulu sekä Lapin että Pohjois-Pohjanmaan osiot.

⁵ Sosiaalihuollon tieto- ja toimintamääritysten asiantuntijaverkosto: <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/tietojarjestelmapalvelut/sosiaalihuollon-tiedonhallinta/asiakastietojen-maarittelyt/asiantuntijaverkosto>

⁶ Katso tarkemmin organisaatiovalmennusten paikkakunnat ja osallistujamäärät liitteestä 1 ja 2.

alle puolessa (44 %) ja Pohjois-Pohjanmaalla hieman yli puolessa (55 %) niistä kunnista joissa on kirjaamisvalmentaja. Kun tarkasteltiin pidettyjen kirjaamisvalmennusten kestoja ja osallistujamääriä maakunnittain tarkemmin, voitiin nähdä, että Lapissa valmennusten kesto on ollut lyhyempi kuin Pohjois-Pohjanmaalla, mutta Lapissa valmennuksia on pidetty enemmän. Keskimäärin Lapissa organisaation kirjaamisvalmennuksissa on ollut alle 15 osallistujaa, Pohjois-Pohjanmaalla yli 36 osallistujaa. Syksyllä 2017 Lapin yliopistossa on pidetty ensimmäinen kirjaamiseen kurssi perusvaiheen sosiaalityön opiskelijoille, johon on liitetty käytännönjakson

tehtävä.

Kuvio 1. Pohjois-Pohjanmaalla ja Lapissa julkisissa organisaatioissa pidettyjen kirjaamisvalmennusten osallistujamäärät eri mittaisissa valmennuskokonaisuuksissa. Lähde Kansa-koulu-hanke: raportoitujen organisaatiotason kirjaamisvalmennusten tiedot, valtakunnallinen tiedonkeruu.

Oulun kaupungin palveluksessa oleva kirjaamisvalmentaja Sini Sivonen voitti THL:n kirjaamisvalmentajien kesäseminaarissa palkinnon parhaasta innovaatiosta kirjaamisvalmennusten tueksi. Sini oli laatinut Kansa-koulu tehtävävihot 1 ja 2, joissa hauskein tehtävin voi kerrata kirjaamiseen liittyviä lakeja ja miettiä kirjaamisen eri mahdollisuuksia. Tehtävävihot on julkaistu sosiaalikallegan Kansa-koulu-hankkeen sivuilla ja ne ovat olleet käytössä organisaatioiden kirjaamisvalmennuksissa joka puolella Suomea⁷.

Hanke on Posken alueella toteutunut pääsääntöisesti suunnitelmien mukaan. Tieto sosiaalihuollon asiakastiedon tulevasta muutoksesta ja Kanta-siirtymästä on tavoittanut pääosan sosiaalihuollon sekä tietohallinnon toimijoista ja se on huomioitu molempien maakuntien valmisteluprosesseissa. Kovin monessa kunnassa ei kuitenkaan ole vielä käynnistetty aktiivisesti muutosprosessia tai otettu uutta palvelutehtäväluokitusta käyttöön, vaan on jääty odottamaan

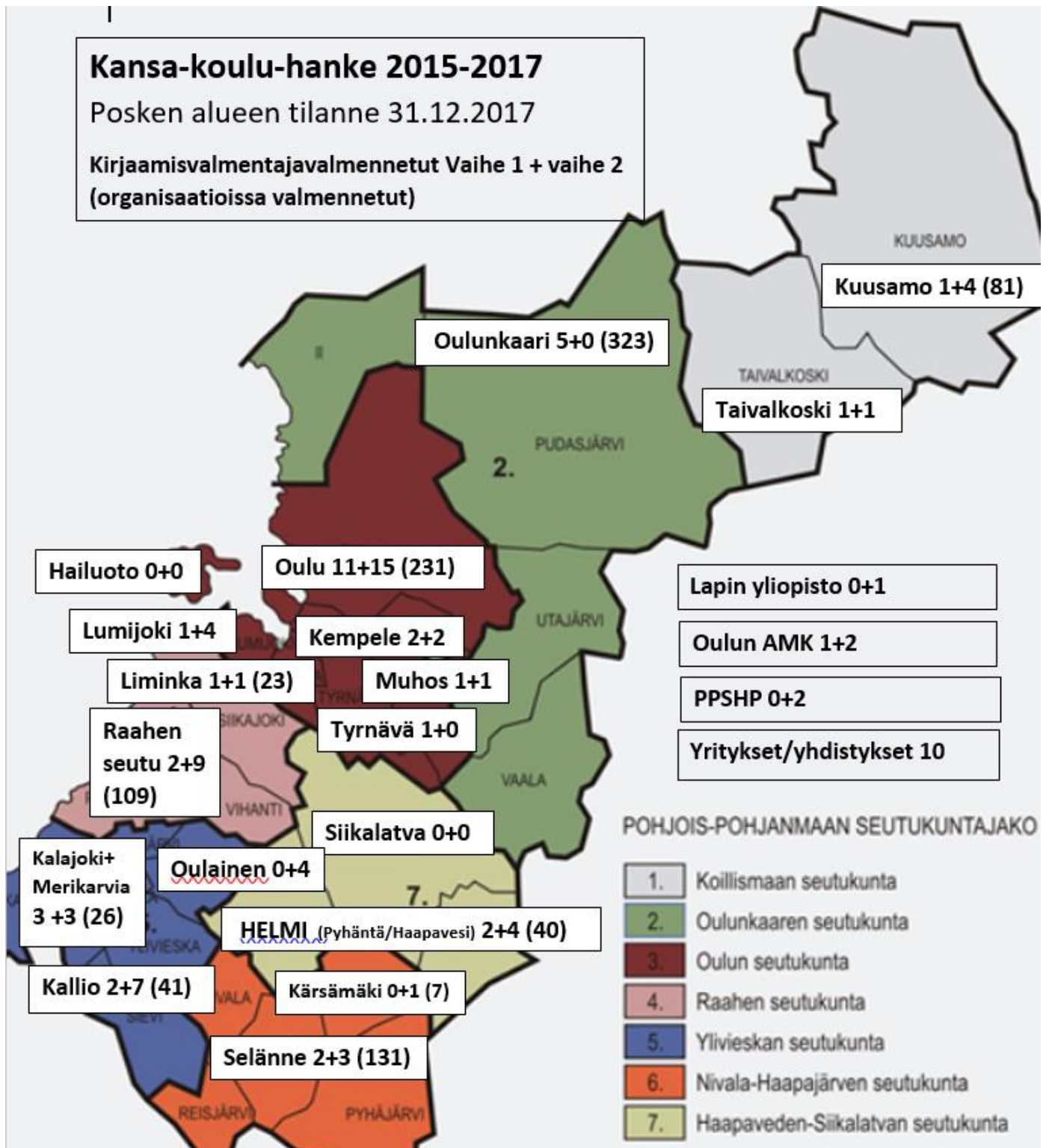
⁷ Vihkot löytyvät <http://www.sosiaalikallega.fi/hankkeet/kansa-koulu-ii/kansa-koulu-tehtavavihko-1-ja-2>

tulevia, uusia asiakastietojärjestelmiä ja vähitellen käynnistyvän maakunnan ohjausta. Posken alueen kirjaamisvalmennukset on arvioitu valtakunnallista keskiarvoa paremmiksi, samoin 5/2017 aluekierrospäivä. Kirjaamisvalmentajat ovat osallistuneet hyvin verkostotyöhön ja tukevat toisiaan omissa valmennuksessaan. Kirjaamisvalmennusten järjestäminen organisaatioissa on käynnistynyt nopeasti ja ilman suurta byrokratiaa. Alueella on tehty innovatiivisia toimia, joita on hyödynnetty valtakunnallisesti (mm. etävalmennus, valmentajana toimiminen, Kansa-Koulu työkirjat, yhteiset terveydenhuollon ja sosiaalihuollon pääkäyttäjärühmät). Hankkeen kautta on päästy vaikuttamaan myös Pohjois-Suomen yhteistoiminta-alueen ICT-työhön ja viemään tietoa sosiaalihuollon tiedonhallinnan muutoksista myös laajemmin.

LIITE 1.

LIITE 2:

Kansa-koulu-hanke 2015-2017

Posken alueen tilanne 31.12.2017

Kirjaamisvalmentajavalmennetut: Vaihe 1 + vaihe 2 (organisaatioissa valmennetut)

